

ЯК МАЕ БЫЦЬ,

або Пачынаць лепш з відэльца

Сувеніры мы выбіраем часта: літаральна пры кожным «аб'екце», які мае «лаўку», пераглядаем-перамацаем ледзь не ўсё. А купляем што-небудзь рэдка. Так рэдка, што гліняны кубак са свістулкай-птушай, якая сядзіць на ручцы, спусціўшы цікаўную дзюбку ў прывідны напой, цэлы тыдзень не мог знайсці сабе месца ў хатнім калекцыянажым кутку. А купляем што-небудзь рэдка. Так рэдка, што гліняны кубак са свістулкай-птушай, якая сядзіць на ручцы, спусціўшы цікаўную дзюбку ў прывідны напой, цэлы тыдзень не мог знайсці сабе месца ў хатнім калекцыянажым кутку.

Дом аканома.

любой да яе. І вярнуліся да гаспадыні, калі дом яе ператварыўся ў музей. Стандартная, здавалася б, гісторыя. Ды ведаецца, далёка не кожная экспазіцыя пакаідае аб сабе такое ўражанне, з якім не расстацца да наступнага дня, і тым больш не кожная вандроўка вяртаецца ў снах. Вандроўка ў сядзібу Ленскіх прысніцца і вам, я ўпэўнена.

Ці чулі вы, як пры аповедах пра гаспадароў тых сядзіб, што з розных прычын ператвораны ў музей, голас экскурсавода на піку эмоцый дрыжыць і як быццам зрываецца? Ці бачылі, як на вочы экскурсавода, які, вядома ж, далёка не ўпершыню сваю прамову кажа, набягаюць здрадніцкія кропелькі? Ці шмат вы ведаеце экскурсаводаў, якія ў музейнай прасторы дэманструюць прадметы з уласнага збору? Ці назіралі работу чалавека як найвялікшую асалоду і шчасце? Калі хоць бы на адно пытанне вы адказалі «не», то ў сядзібе Ленскіх вы яшчэ не былі. І значыць, вам туды трэба. Скажам іначай: вам трэба туды, дзе на плечы апусціцца мяккае воблачка, а па скуры пабяжыць цеплыня.

Мы, спадарства, як я сказала, у музей, размешчаны ў сядзібным доме паноў Ленскіх герба Астоя. Я ўжыла тут «паноў» нездарма. Перад самым домам стаіць камень, на ім шылда, на шылдзе літары, у літарах — сэнс, цана і разуменне таго «панства»: маўляў, на гэтым месцы стаяў пабудаваны ў пачатку XIX стагоддзя сядзібны дом (партэрны класіцыстычны, у плане чатырохвугольны, крыты чатырохсхільным гладкім гонтавым дахам, калі чытаць Рамана Афтаназы), але ў 1939-м ён быў узарваны «як сімвал прыгнёту працоўных». І вось што важна: «Дадзены знак усталяваны як памяць пра добрыя справы Ленскіх і як настаўленне нашадкам, каб не дапусцілі паўтору трагічных старонак гісторыі».

Гаспадыня сядзібы, узарванай у якасці сімвала нейкага там прыгнёту, — цяхмяная пані Эльжбета, адзіная сястра сярод братоў, з якіх адзін мастак, другі палкоўнік, трэці трымаў у Мінску гатэль «Гарні», чацвёрты заснаваў крухмала-пататны завод «Сокал», які ператварыўся пасля ў «Крыштал», і меў дачыненне да заснавання шклозавода «Нёман». Пані Эльжбета па мужу Васілеўская, але аўдавала так рана, што і да прозвішча не паспела прывыкнуць. Прынамсі, вядомая ўсім як Ленская, хіба на помніку магільным — Васілеўская. І вось гэтая пані, аўдавеўшы, пасялілася ў доме бацькоў. А калі памянлася ўлада і дом узарвалі, яна пакарліва жыла ў звычайным дамку ў Рубяжэвічах.

Хоць, калі казаць пра посуд, пачынаць лепш з відэльца. Аздоблены літарамі E і L (па-нашаму — Эльжбета Ленская), ляжыць ён у кутняй шафе ў адным з пакояў сядзібнага дома Ленскіх, што на рацэ Суле. Гэта, можа, за якія два дзясяткі кіламетраў ад Дзяржынска ў бок Івянца. Як прынята казаць, «у маляўнічым» і чамусьці «кутку» (які куток можа быць у абшару?), паміж вёскамі Рубяжэвічы і Целяшэвічы. Ведаецца, якім адчуваннем суправаджаецца трапленне ў гэтае месца? Наўрад ці змагу перадаць, але паспрабую. Стагоддзе быццам цяперашняе, але як хто перанёс у яго антураж найбольш слаўнай мінуўшчыны і тыя рамантычныя акалічнасці, ад якіх пры чытанні старых раманаў трымціць душа. Прызнайцеся, што і вам часам хочацца, каб было «як тады», але каб не зніклі пры гэтым нікуды сучасныя зручнасці. Тут так і ёсць! І атрымліваецца не вандроўка ў часе і не пагружэнне ў мінулае, а нешта больш жаданае і значнае — быццам захавана ўсё найлепшае ад колішніх эпох. Але ж вярнемся да відэльца.

Ён дэманструецца падчас кожнай экскурсіі, прысвечанай гаспадыні, — і сам відэлец, і кутня шафа, а яшчэ напакружыла камода, самаробны абрус на ёй, старадаўнія падсвечнікі, велічэная распяцце і некалькі іншых прадметаў, што ствараюць цяпер экспазіцыю. Рэчы, спадарства, ператвараюцца ў экспазіцыю, патрэбную людзям, толькі тады, калі праходзяць праз гісторыю. Гэтыя прадметы былі раздзены Эльжбетай Ленскай жыхарам Рубяжэвіч у якасці ўзнагароды за іх

Каля кузні.

Паслядоўнікам

Магілу Эльжбеты Васілеўскай з дому Ленскіх трэба шукаць на Рубяжэвіцкіх могілках, але гэта пакуль. У Ленскіх ёсць капліца-пахавальня, якую двойчы разбуралі і збіраюцца ўзнаўляць з тым, каб прыняла гаспадыню на вечны спакой. Наведайце гэтую раскошную калісці ратонду, што сёння ў руінах, як-небудзь у цёмны час сутак: гэта не байка пра прывіды, гэта інаш. Там пабачыце...

І такім светлым была чалавекам, што калі ўладам захачалася адправіць яе ў ссылку як «класава чужы элемент», нічога ў іх не атрымалася: вясцоўцы за сваю пані заступіліся, што называецца, як мае быць, бо была яна ім не чужая. Паміраючы, яна рэдзала ім усе свае рэчы — на памяць за такую адданасць. І вось цяпер мы разглядаем тыя рэчы пад аповед Рамуальды Сабалеўскай, якая сабрала іх і стварыла калекцыю. Ці мала такіх артэфактаў мы перабачылі ў сваіх вандроўках, ці мала яшчэ іх пабачым? Але памыляецца той дылетант, які думае, што пасля пэўнай колькасці пабачаных камодаў і шаф, падсвечнікаў і відэльцаў усе яны робяцца аднастайнымі. Усё якраз наадварот: праз кожную рэч, якая камусьці належала, душой дакранаешся да душы. Мо гэта пафасна для кагосьці прагучыць, але тут ужо не я вінаватая, а той, каму ў прапісной ісціне чуюцца нейкі там пафас.

Сула, спадарства, — месца цудоўнае. Адноўленыя будынкі кузні,

Эльжбета Ленская.

Рамантыкам

Сядзібны дом Ленскіх, дзе размешчаны музей, знаходзіцца на тэрыторыі так званай парка гісторыі «Каралеўская асамблея Сула». Уваход на тэрыторыю парка на квітку коштам 6 рублёў азначае неабмежаванае на ёй знаходжанне і ўжо аплочаную мацымасць наведваць музей, паслухаць экскурсію, паглядзець экспанаты, праехаць на брычцы, пралысці на рацэ на ладзі вікінгаў, убачыць пахавальню і кромлех. Тут можна бадзяцца ўвесь дзень, бо ў страўні «Вясёлы Пан» для кожнага, у каго завурчка ў страўніку, знойдзецца порцыя оранікаў ці свініны з бульбяной скарынкай.

канюшні, лядоўні, свірна, калёснай майстэрні, млына, вартавой вежы і дома аканома ствараюць антураж і вяртаюць акалічнасці шчаслівай, упэўненай і беспакатнай мінуўшчыны, дзе ўсё было як мае быць.

...А я б, ведаецца, хацела ў мясцовай «лаўцы» пры касе (назваецца «Рэцэпцыя») набыць сабе (у кампанію да кубка) сувеніры відэльчык з ма-

ДАЛЁКА І БЛІЗКА

З 26 кастрычніка да 7 лістапада ў Азербайджане — свята граната. Трэба накіравацца ў горад Гейчай — традыцыйны цэнтр вырошчвання гэтай смачнай культуры, каб прыняць удзел у гранатавым кірмашы, пакаштаваць гранатавага соку, паспрачацца за званне самага спрытнага, разумнага, умелага... Едзем?

4 лістапада — хто на «Лістапад» у Мінск, а хто і ў Севілью — на таксама міжнародны кінафестываль, дзе дэманструецца самае свежае з еўрапейскага — мастацкае і дакументальнае, кароткаметражнае і мультыплікацыйнае.

У першыя выхадныя лістапада ў Луізіяне ладзіцца — што б вы думалі? — Дзень гіганцкай яечні. Калі пры чытанні гэтага радка вам успомніўся смак падсмажанага сонейка на ўтульнай талерцы, вам дакладна трэба на гэты Giant Omelette Celebration, дзе для сустрэчы гасцей ужо падрыхтавана — толькі ўявіце! — пяць тысяч лепшых яек ад лепшых курэй, дваццаць пяць літраў самага тлустага малака ад самых паслухмяных каровак, шэсць літраў адборнага алею і дзесяць кілаграмаў зеляніны. Збіраймася!

На восеньскіх каникулах Нясвіжскі замак запрасіць вучню да ўдзелу ў займальных квэстах і тэатралізаваных экскурсіях-загадках. Нешта нахшталь алімпіяды па гісторыі Беларусі, толькі ў музейнай прасторы. Добры сродак палюбіць і гісторыю, і музеі, і культурны адпачынак з сэнсам.

Вы яшчэ не частаваліся крамбамбуляй у сценах Мірскага? І з пані Ядвігай не знаёміліся? Паспяшайцеся наведваць тамтэйшыя камору, важніцу і вінныя склеп. Мо нехта прыме там вас за пана Мацея, галоўнага лоўчага, або за княгіню Тэафілу Канстанцыю, калі вы жанчына. Дык не прагаворыцеся, што гэта не так, прыміце правільны гульні з задавальненнем.

Калі да 13 лістапада апыняцеся ў палацы Румянцавых і Паскевічаў, ведаецца, што па квітку праз другі паверх асноўнай экспазіцыі можна апынуцца на выстаўцы жывапісу, графікі і скульптуры на сюжэты Бібліі і міфалогіі. Сем дзясяткаў твораў з XVII—XIX стагоддзяў павінны натхніць на новыя падарожжы ў прасторы, а галоўнае — у часе.

награмай той высакароднай добрай пані, сядзібу якой мы не прамінулі наведваць адной слаўнай восеньскай нядзелькай. Падарожжы, спадарства, працягваюцца. Бо які «несезон», калі столькі навокал цікавага?!

Падарожнічала Святлана ДЗЯНІСАВА.

Буркатанне сварлівай цётчкі

Гэтым разам «наеду» на шылды, каардынаты і навігатары (даруй, Арчыбальд). Хто сказаў, што калі мястэчка мае славу тасць у выглядзе помніка гісторыі ці культуры, то ўсе ведаюць, дзе яна ў гэтым мястэчку знаходзіцца? Ну, калі б на ўездзе ў мястэчка ў мозг падарожніка ўсвідроўвалася (праз спадарожніковую сувязь ці як яшчэ) беспамылковае веданне, куды і калі паварочваецца, тады было б добра. Але ж не ўсвідроўваецца. І ніводны знак не пакажа табе напрамак (бо некаму было шкада той знак паставіць), і ты накручываеш кіламетры, каб трапіць у знакамты палац, а знаходзіш яго выпадкова, бо навігатар твой або зусім ужо... (перагрэўся), або — яшчэ адна праблема — не верыць каардынатам. Чаму так?..

Між іншым, дарогі, што вядуць да сядзібы ў Суле, спрэс пазначаны — не заблукаеш.